

# Komentaras

2014 07 09

## Lietuva dar vis spraudžiasi į pigios darbo jėgos *marškinius*, bet metas keistis!

Nors užsienio investuotojai, atvykę į Lietuvą vis dažniau akcentuoja, kad čia ieško ne pigių, bet kvalifikuotų darbuotojų, Lietuva niekaip neišauga pigios darbo jėgos šalies „marškinėlių“. Pagal vidutinį bruto darbo užmokestį Lietuva rikiuojasi ES valstybių eilės gale – lenkiame tik Rumuniją ir Bulgariją. Naujausiais Sodros duomenimis, šių metų gegužės mėnesį net 70,5 proc. visų apdraustųjų pajamos neviršijo 2500 Lt. Tiesa, iš pirmo žvilgsnio džiugu matyti, kad nuo 2010 m. gegužę fiksuotų 77,4 proc. šis rodiklis palaipsniui mažėjo. Deja, realybė ta, kad šis rezultatas pasiektas ne dėl puikių apdraustųjų karjeros rezultatų peršokant į aukštesnio darbo užmokesčio režius. Tiesiog statistiką gerino Lietuvą alinąs emigracijos cunamis, sparčiausiai retinęs mažesnes pajamas gaunančiųjų gretas.

### Kas lemia tai, kad Lietuva – vis dar žemų darbo kaštų šalis?

Darbo užmokesčio raidą šalyje pirmiausia apsprendžia bendroji ūkio struktūra. Lietuvoje vidutinio darbo užmokesčio atotrūkį ne tik nuo pažangiųjų šalių, bet ir nuo kai kurių besivystančių valstybių lemia tai, kad Lietuva nėra aukštą pridėtinę vertę generuojanti ekonomika. Priešingai – pagal Eurostat klasifikaciją, Lietuvoje vyrauja žemo ir vidutiniškai žemo technologinio lygio gamyba. Lietuva rikiuojasi ES valstybių gale pagal aukštųjų technologijų eksporto dalį, kai tuo tarpu, pavyzdžiui, Estija pagal šį santykinį rodiklį lenkia net tokius pažangius ūkius, kaip Vokietija, Švedija ir Austrija. Tad natūralu, kad vyraujant žemų ir vidutiniškai žemų technologijų gamybai, kvalifikaciniai reikalavimai dirbantiems yra mažesni. Atitinkamai, žemesni yra ir siūlomi atlyginimai.

Lietuvos ilgalaikė raidos strategija turėtų orientuotis į kertinius šios struktūros pokyčius. Siekiant išlikti patraukliu ir konkurencingu tarptautinės arenos žaidėju, ilgainiui mūsų ūkiui privalu persiorientuoti į didesnę pridėtinę vertę generuojančias veiklas: informacinių technologijų ir telekomunikacijų sektorių, aukštą pridėtinę vertę kuriančias pramonės šakas ir intelektualias paslaugas teikiančius sektorius. Atitinkamai šiai strategijai turėtų tarnauti švietimo ir perkvalifikavimo sistemos, rengiančios paklausius kadrus, o ne armijas vadybininkų, kurių diplomai, daugeliu atvejų, tolygus siuntimui į emigraciją. Didžioji dalis sėkmingam vadovui būdingų savybių yra įgimtos, o ne įgyjamos, todėl neretai ši specialybė pasirenkama iš inercijos, nežinojimo, ydingos „dara, kaip visi“ elgsenos, visai neturint tam reikalingų charakterio savybių.

Vertinant darbo užmokesčio raidos perspektyvas pagal profesijas, galioja keletas racionalių taisyklių, nuo kurių priklauso darbo užmokesčio ir užimamų pareigų sąryšiai. Tai atsakomybės lygis, išsilavinimas, darbo patirtis ir specifinės žinios.

Natūralu, kad darbo užmokesčio dydis yra tiesiogiai priklausomas nuo užimamų pareigų rizikos ir atsakomybės, todėl aukščiausio ir vidutinio lygio įmonių vadovų vidutinis atlyginimas yra gerokai atitrūkęs nuo vidutinio darbo užmokesčio šalyje. Tiesa, Lietuvoje ši racionali atsakomybės ir rizikos bei atlyginimo dydžio priklausomybė beveik neveikia viešajame sektoriuje (ypač sveikatos apsaugos ir švietimo srityse). Struktūrinės viešojo sektoriaus vadybos problemos lemia tai, kad gydytojų darbo užmokestis neadekvatus prisiimamai rizikai ir daug labiau atitrūkęs nuo ES valstybių, nei bendras šalies vidurkis. Ir jei nebus kardinalių šios srities pokyčių, esant laisvam darbo jėgos judėjimui ES, ilgainiui susidursime su rimtomis sveikatos apsaugos problemomis. Švietimo sistemos perspektyvos nė kiek ne šviesesnės. Žemais atlyginimais gerų srities žinovų nesuviliosi. O vidutinybėms patikėti jaunąją kartą, kuri kurs Lietuvos ateitį, yra per daug rizikinga.

Siekiamybė būtų Lietuvai ilgainiui atsikratyti „pigios darbo jėgos krašto“ etiketės ir pereiti į aukštesnę pridėtinę vertę generuojančių ekonomikų klubą. Nes pigia darbo jėga konkuruoti jau praktiškai nebegalim dėl darbo rinkos seklumo ir minėtų struktūrinių jos problemų. Šie mūsų trūkumai ypač ryškūs didesnių pigią darbo jėgą siūlančių Tolimųjų Rytų ekonomikų ir ES naujokių kontekste.

Kad Lietuva patektų į aukštesnę „lygą“, būtina kruopščiai atlikti namų darbus. Būtina sukurti palankią aplinką efektyviai veiklai ir patrauklią klimatą investicijoms. Juk su jomis ateina naujos idėjos, geroji patirtis, aukštesni vadovavimo ir veiklos produktyvumo standartai ir stimulas pasitempti vietiniams rinkos žaidėjams.

**Indrė Genytė-Pikčienė**

Vyriausioji analitikė

+370 620 78373

Ekonominių tyrimų padalinys | Rinkų tarnyba